

Klassieke Olympiaden 2025-2026

Opgaven Latijn

ronde 2

Vooraf aan de leerlingen

- Hieronder tref je een deel van het gelezen pensum aan.
- Er zijn in totaal 23 vragen.
- Bij elke vraag staat aangegeven hoeveel punten deze waard is.
- De tijd waarin de toets afgenomen wordt, bedraagt maximaal 90 minuten. Leerlingen met dyslexie krijgen 15 minuten extra.
- Het gebruik van een woordenboek Latijn-Nederlands is toegestaan, zoals bij het Centraal Eindexamen.
- Het gebruik van een woordenboek Nederlands is niet toegestaan.
- Na de pauze volgt de creatieve opdracht.

Exitus fortunatus vobis sit!

Tekst 1: r. 14-20

[16] Sed iuventutem, quam, ut supra diximus, illexerat, multis modis mala
15 facinora edocebat. Ex illis testis signatoresque falsos commodare, fidem,
fortunas, pericula vilia habere, post, ubi eorum famam atque pudorem
adtriverat, maiora alia imperabat; si causa peccandi in praesens minus
suppetebat, nihilo minus insontis sicuti sontis circumvenire, iugulare: scilicet,
ne per otium torpescerent manus aut animus, gratuito potius malus atque
20 crudelis erat.

Tekst 2: r. 34-55

Ceterum mihi in dies magis animus accenditur,
35 quom considero, quae condicio vitae futura sit, nisi nosmet ipsi vindicamus in
libertatem. Nam postquam res publica in paucorum potentium ius atque
dicionem concessit, semper illis reges, tetrarchae vectigales esse, populi,
nationes stipendia pendere; ceteri omnes, strenui, boni, nobiles atque
ignobiles, volgus fuimus, sine gratia, sine auctoritate, iis obnoxii, quibus, si res
40 publica valeret, formidini essemus. Itaque omnis gratia, potentia, honos,
divitiae apud illos sunt aut ubi illi volunt; nobis reliquere pericula, repulsas,
iudicia, egestatem. Quae quousque tandem patiemini, o fortissimi viri?
Nonne emori per virtutem praestat quam vitam miseram atque inhonestam,
ubi alienae superbiae ludibrio fueris, per dedecus amittere? Verum enim vero,
45 pro deum atque hominum fidem, victoria in manu nobis est: viget aetas,
animus valet; contra illis annis atque divitiis omnia consenuerunt. Tantum-
modo incepto opus est, cetera res expediet. Etenim quis mortalium, quoi virile

ingenium est, tolerare potest illis divitias superare, quas profundant in
exstruendo mari et montibus coaequandis, nobis rem familiarem etiam ad
50 necessaria deesse? Illos binas aut amplius domos continuare, nobis larem
familiarem nusquam ullum esse? Quom tabulas signa toreumata emunt, nova
diruunt, alia aedificant, postremo omnibus modis pecuniam trahunt, vexant,
tamen summa lubidine divitias suas vincere nequeunt. At nobis est domi
inopia, foris aes alienum, mala res, spes multo asperior: denique quid reliqui
55 habemus praeter miseram animam?

Tekst 3: r. 74-82

[29] Ea cum Ciceroni nuntiarentur, ancipiti malo permotus, quod neque
75 urbem ab insidiis privato consilio longius tueri poterat, neque exercitus Manli
quantus aut quo consilio foret, satis compertum habebat, rem ad senatum
refert iam antea volgi rumoribus exagitatam. Itaque (quod plerumque in atroci
negotio solet) senatus decrevit darent operam consules ne quid res publica
detrimenti caperet. Ea potestas per senatum more Romano magistratui
80 maxuma permittitur: exercitum parare, bellum gerere, coercere omnibus
modis socios atque civis, domi militiaeque imperium atque iudicium summum
habere; aliter sine populi iussu nullius earum rerum consuli ius est.

Tekst 1: r. 14-20

Vraag 1

Regel 14 **iuventutem**

In caput 5 schreef Sallustius:

Huic ab adulescentia bella intestina, caedes, rapinae, discordia civilis
grata fuere ibique iuventutem suam exercuit.

Leg uit wat het verschil is tussen **iuventutem** in caput 5 en **iuventutem** in regel 14.
(4 punten)

Vraag 2

Regel 15 **Ex illis testis signatores falsos commodare**

Wie liet hier welke personen wat doen? Beantwoord deze vraag in het Nederlands met behulp van het onderstaande schema.

A Wie?

B Welke personen?

C Wat? Noteer hier twee verschillende punten.

(4 punten)

Vraag 3

Regel 15-17 **fidem** t/m **imperabat**

Deze woorden luiden in de vertaling van V. Hunink:

hun woord van trouw, hun kapitaal, of de gevaren die zij liepen,
interesseerden hem amper.

In de aantekeningen staat dat **habere** afhankelijk is van **imperabat** in regel 17.

Leg uit dat de vertaler een andere opvatting heeft met betrekking tot deze infinitivus.
(2 punten)

Vraag 4

Regel 14 t/m 17 **Sed** t/m **imperabat**

De woorden *docent*, *modieus* en *wereldfaam* gaan elk (deels) terug op Latijnse woorden in de aangegeven regels. Citeer de desbetreffende Latijnse woorden en maak duidelijk wat de betekenisrelatie tussen het Nederlandse en het Latijnse woord is. (6 punten)

Vraag 5

Regel 15 t/m 18 **Ex illis** t/m **iugulare**

De in **Ex illis** t/m **imperabat** beschreven activiteiten worden in één Latijns woord gekenmerkt in de zin **si causa** t/m **iugulare** (regel 17-18). Citeer dat Latijnse woord.
(2 punten)

Vraag 6

De gehele tekst 1

Uit tekst 1 kun je twee specifieke bedoelingen opmaken die Catilina had met zijn opdrachten aan zijn volgelingen. Noteer één bedoeling uit de regels 14-17 (**Sed** t/m **imperabat**) en één bedoeling uit de regels 17-20 (**si** t/m **erat**). Beantwoord de vraag in het Nederlands. (4 punten)

Tekst 2: r. 34-55

Vraag 7

Regel 34 **animus**

Hoe kun je **animus** in deze context het best vertalen? (1 punt)

- A denkvermogen
- B leven
- C plezier
- D woede

Vraag 8

Regel 38 **ceteri omnes**

Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 36 **Nam**) een Latijns tekstelement dat met **ceteri omnes** een tegenstelling vormt. (2 punten)

Vraag 9

Regel 37-38 **reges t/m pendere**

Noteer de namen van de twee stilistische middelen die in dit tekstelement worden toegepast. (2 punten)

Vraag 10

Regel 40-42 **Itaque** t/m **egestatem**

Vertaal deze regels in goed Nederlands. (6 punten)

Vraag 11

Regel 42 **Quae** t/m **patiemini**

Deze zin is een toespeling op het begin van de eerste redevoering van Cicero tegen Catilina. Sallustius legt Catilina deze woorden in de mond, maar het is niet mogelijk dat Catilina een bewuste toespeling maakt op deze redevoering. Leg dit uit. (2 punten)

Vraag 12

Regel 42 **Quae quousque tandem patiemini, o fortissumi viri**

Zet de woorden die in het meervoud staan, om in het overeenkomstige enkelvoud. (4 punten)

Vraag 13

Regel 43-44 **Nonne** t/m **amittere**

Catilina presenteert hier twee manieren waarop je kunt sterven. Leg het verschil tussen beide manieren uit. (2 punten)

Vraag 14

Regel 44-46 **verum** t/m **consenuerunt**

Noteer in een a b b a-schema de Latijnse tekstelementen die een chiasme vormen. (2 punten)

Vraag 15

Verklaar het gebruik van de coniunctivus: (3 punten)

- a. regel 35 (**futura**) **sit**
- b. regel 40 **valeret**
- c. regel 48 **profundant**

Vraag 16

Regel 48-51 **illos** t/m **esse**

Voorbeeld: Hier is het koud, maar daar is het warm.

Deze tegenstelling gaat over de temperatuur.

Licht met één woord toe waarover de volgende tegenstellingen gaan:

- a. Regel 48-50 **illis** t/m **deesse** gaat over: (één woord!)
- b. Regel 50-51 **illos** t/m **esse** gaat over: (één woord!)

(2 punten)

Tekst 3: r. 74-82

Vraag 17

Regel 74 **permotus**

Noteer in je eigen woorden de twee redenen die Sallustius in het vervolg van de tekst (regel 74-77 **quod** t/m **exagitatam**) geeft voor deze gemoedstoestand.

(4 punten)

Vraag 18

Regel 74 **ancipiti malo**

Sallustius noemt de ramp **ancipiti**, omdat die op twee plaatsen plaatsvindt. Noteer de namen van die twee plaatsen. (2 punten)

Vraag 19

Regel 76-77 **rem (...) iam antea volgi rumoribus exagitatam**

Deze woorden luiden in de vertaling van Dr. J.W. Meijer:

een aangelegenheid waarover tevoren reeds het grote publiek uit-en-te-na de tong had geroerd.

In deze vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn gewijzigd. Leg dit uit aan de hand van het tekstelement **volgi**. Ga in je antwoord in op het Latijn en op de vertaling. (2 punten)

Vraag 20

Regel 82 **earum rerum**

Citeer uit het voorafgaande (vanaf regel 77 **Itaque**) het eerste en laatste woord van het Latijnse tekstelement waarnaar **earum rerum** verwijst. (2 punten)

Vraag 21

Regels 74 t/m 82 = Tekst 3 geheel

Noteer uit deze tekst drie Latijnse woorden die qua spelling afwijken van de latere spelling van het Latijn. (3 punten)

Vraag 22

De volgende regels komen uit een ander deel van de tekst die je hebt gelezen. In het handschrift zijn drie woorden helaas niet meer leesbaar. Welke woorden zijn volgens jou de juiste? Noteer deze. (6 punten)

Sed ubi ille adsedit, Catilina, ut erat paratus ad **XXX** omnia,
demisso voltu, voce **YYY** postulare a patribus coepit ne quid
de se temere **ZZZ**:

XXX

dissimulanda

dissimulandi

dissimulando

dissimulandus

YYY

supplica

supplice

supplici

supplico

ZZZ

credunt

credebant

crederent

crediderant

Vraag 23

Geef een beschrijving van de sociale situatie in Rome ten tijde van Catilina. Verwerk in je antwoord de begrippen Punische Oorlogen, Gracchen, *optimates*, *populares*. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 60 woorden. (3 punten)

Einde